

Mishnah Bava Metzia, chapter 8**משנה בבא מציעא פרק ח**

(1) If a man borrows a cow and borrows its owner with it [at the same time, i.e., he asked, and the owner agreed, to help him with some chores] or hires its owner with it [whether connected with the work of the cow or not], or if he first hires the owner and then borrows the cow and it dies, he is not responsible, for it says: (Exodus 22:14) "But if its owner was with him, then he need not pay." But if he first borrows the cow, and only subsequently, borrows or hires its owner and it dies, [i.e., if the owner was there when the animal died but was not present at the time he borrowed the animal], he is liable, as it states, (Exodus 22:13) "If its owner was not with him, then he must surely pay." [meaning "If its owner was not with him," when he borrowed the animal and it died, even though he was with it when it died, "Then he must surely pay."]

(2) If one borrows a cow, borrowing it for half one day and hiring it for half one day; or if he borrows it for one day and hires it for the next; or if he hires one [cow] and borrows another, and one cow dies, the lender says: The borrowed one died, or, It died on the day when it was borrowed, or, It died during the hour for which it was borrowed [and therefore, you are responsible to pay for it, as is the law regarding a borrower who is responsible even for an accident]; and the other says: I don't know [maybe it was the hired one which died and I am not

רבנו עובדיה מברטנורא

א השואל את הפרה ושאל בעליה עמה. אם היו בעלים של פרה אצל השואל לעשות מלאכתו, בין שהיו שאולים אצלו או שכורים, בין באותה מלאכה של פרה בין לעשות מלאכה אחרת, אם מתה פטור: **שנאמר אם בעליו עמו לא ישלם.** והכי משמע אם בעל השור עמו עם השואל, שהוא שואל או שכור לו לעשות מלאכתו בשעה שהשאל לו פרתו, לא ישלם: **אבל שאל את הפרה כו'.** אם היה עמו בשעת אונסים ולא היה עמו בשעת שאלה, חייב, דלא הוי שאלה בבעלים לאפטורי אא"כ היה עמו בשעת שאלה: **שנאמר בעליו אין עמו שלם ישלם.** והכי אשמועינן קרא בעליו, אין עמו בשעת שאלה אע"פ שהיה עמו בשעת שבירה ומיתה שלם: **ב המשאיל אומר שאולה מתה.** ואתה חייב באונסיה: **איני יודע.** שמה שכורה מתה. ופטור אני מן האונסים: **חייב.** הא מותניתין לא אפשר לאוקמה כמשמעה, דהא קיימא לן מנה לי בידך והלה אומר איני יודע ישבע

א השואל את הפרה ושאל בעליה עמה או שכר בעליה עמה, שאל הבעלים או שכרן, ולאחר כך שאל את הפרה, ומתה, פטור, שנאמר (שמות כב) אם בעליו עמו לא ישלם. אבל שאל את הפרה ואחר כך שאל את הבעלים או שכרן, ומתה, חייב, שנאמר (שם) בעליו אין עמו שלם ישלם: ב השואל את הפרה, שאלה חצי היום ושכרה חצי היום, שאלה היום ושכרה למחר, שכר אחת ושאל אחת, ומתה, המשאיל אומר שאולה מתה, ביום שהיתה שאולה מתה, בשעה שהיתה שאולה מתה, והלה אומר איני יודע, חייב.

responsible for accidents], he must pay [the Gemara explains that the Mishnah cannot be explained as it seems, since the *halachah* is that one who says: You owe me one hundred zuz and the other says: I don't know, he does not

pay. Rather our Mishnah is talking about the case where the borrower must swear a Biblical oath. The owner had given him two oxen, one day for hire, the other day for free and they died, the owner says: They died during the day they were borrowed, while the other responds, One of them, in fact, died while it was borrowed. However, regarding the second one, I don't know. Since this is a case where one admits to a portion of the claim [מודה במקצת], he must now swear. But since he says he doesn't know, he can't swear and must, therefore, pay]. If the hirer asserts; The hired one died, [or] it died on the day when it was hired, or it died during the hour for which it was hired, and the owner replies; I do not know, he is not liable. But if the owner asserts that it was the borrowed one and the hirer, that it was the hired one, the hirer must swear that the hired one died [which frees him from liability. Here, too, the Gemara explains that the Mishnah cannot be explained as it seems, as this would be a case of "he claimed wheat and the other admitted oats" and as such there is no liability to swear. Here, he admitted to the death of the hired one, something which was not claimed of him and he did not admit to the death of the borrowed one, which the other claimed. Therefore, the Gemara explains that as a guardian, he is required to swear anyway that it died via an accident for which he is not responsible. The Rabbis, therefore, threw upon him another oath that it was, in fact, the hired one which died, and this is referred to as a *gilgul shevuah*]. If one says: I do not know, and the other says: I do not know, they must divide [this Mishnah is according to

השוכר אומר שכורה מתה, ביום שהיתה שכורה מתה, בשעה שהיתה שכורה מתה, והלה אומר איני יודע, פטור. זה אומר שאולה וזה אומר שכורה, ישבע השוכר ששכורה מתה. זה אומר איני יודע וזה אומר

רבנו עובדיה מברטנורא

שבועת היסת שאינו יודע ופטור. להכי מוקמינן לה בגמרא כגון שיש עסק שבועה דאורייתא ביניהם, כגון דאמר ליה שתי פרות מסרתי לך, חד יומא בשאלה וחד יומא בשכירות, ומתו תרוייהו בעינן שאלה. ואמר ליה שואל, חדא אין, בעידן שאלה מתה, וחדא לא ידענא. והוי ליה מודה במקצת וחייב שבועה, ומתוך שאינו יכול ישבע משלם. ודמיא להך מנה לי בידך ואמר ליה האיך חמשין ידענא וחמשין לא ידענא, הוי ליה מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע ומתוך שאינו יכול לישבע משלם: **ישבע השוכר ששכורה מתה.** הא נמי לא אפשר לאוקמה כמשמעה, דהא קי"ל טענו חטים והודה לו בשעורים פטור אף מדמי שעורים, והכי נמי מה שהודה לו לא טענו ומה שטענו לא הודה לו, ומה מקום יש לשבועה זו. להכי מוקמינן בגמרא, דשבועה זו על ידי גלגול, דאמר ליה אשתבע לי שבועת

Sumchos who maintains that when money is in doubt, they divide; the *halachah* does not follow Sumchos. Rather, the guardian swears that he does not know and the burden of proof lies with the claimant].

(3) If a man borrows a cow and he [the lender] sends it to him through his son, servant or agent; or by the son, servant or agent of the borrower, and it dies [on the road], he is not liable [since he does not assume the responsibilities of guardian until it actually reaches him]. But if the borrower said to him; Send it to me with my son, servant, or agent, or with your son, [Jewish] servant or agent, or if the lender said to him, I am sending it to you with my son, [Jewish] servant or agent, or with your son, servant or agent, and the borrower replied, Send it, and he sent it and it died [on the road], he is responsible [because the moment he agrees, he assumes responsibility. Where the lender sent it with his servant, it must be a Jewish servant only, since a servant who is not Jewish is considered as the hand of his owner and therefore, the animal is deemed as still being in the possession of its owner]. And the same holds true when he returns it [if he handed it over to a son, servant or agent, with the agreement of the owner, only then does the owner assume responsibility immediately; otherwise, the borrower is responsible for accidents, until it either reaches the owner, or until the time period for which he assumed responsibility as a borrower expired].

רבנו עובדיה מברטנורא

השומרים שאתה חייב לישבע לי דכדרכה מתה, ומגו דמשתבע דכדרכה מתה משתבע נמי על ידי גלגול דשכורה מתה: **יחלוקו**. מתניתין סומכוס היא דאמר ממון המוטל בספק חולקים. ואינה הלכה. אלא הלכה המוציא מחבירו עליו הראיה, וישבע הנתבע שאינו יודע ופטור: **ג ביד בנו**. המשאיל שלחה לשואל ביד בנו ועבדו ושלוחו של משאיל: **או ביד בנו**. ועבדו ושלוחו של שואל, פטור אם מתה בדרך. והאי שלוחו של שואל איכא דמוקי לה (בב"ק דף ק"ד) בשכירו ולקטו שדר בביתו. אבל לא עשאו שליח בעדים. דאי איכא עדים דשליח שוייה, חייב השואל באונסיה משמסרה לו. ואיכא דאמרי אפילו עשאו שליח בעדים אינו מתחייב על ידו באונסים, דהכי קאמר ליה, אינש מהימנא הוא אי בעית לשדורי בידיה שדר: **אמר לו השואל שלחה לי וכו'**. ביד עבדך, חייב. האי עבדך בעבד עברי קאמר, דאילו עבד כנעני יד עבד כיד רבו והוי כאילו לא יצאת מרשות משאיל ובאילו המשאיל עצמו הוליכה לו ופטור השואל אם נאנסה בדרך: **וכן בשעה שמחזירה**. אם שלח השואל

איני יודע, יחלקו: **ג השואל את הפרה**, ושלחה לו ביד בנו, ביד עבדו, ביד שלוחו, או ביד בנו, ביד עבדו, ביד שלוחו של שואל, ומתה, פטור. אמר לו השואל שלחה לי ביד בני, ביד עבדי, ביד שלוחי, או ביד בנה, ביד עבדך, ביד שלוחך, או שאמר לו המשאיל, הריני משלחה לך ביד בני, ביד עבדי, ביד שלוחי, או ביד בנה, ביד עבדך, ביד שלוחך, ואמר לו השואל שלח, ושלחה ומתה, חייב. וכן בשעה שמחזירה:

(4) If one exchanged a cow for a donkey, and it calved; and so, too, if he sold his maidservant, and she bore a child, one claims: It was before I sold her [that she calved or gave birth], the other claims: It was after I bought her — they must divide [this Mishnah is according to Sumchos who maintains that when money is in doubt they divide; the *halachah* does not

ד המחליף פרה בחמור וילדה, וכן המוכר שפחתו וילדה, זה אומר עד שלא מכרתי, וזה אומר משלקחתי, יחלקו. היו לו שני עבדים, אחד גדול ואחד קטן, וכן שתי שדות, אחת גדולה ואחת קטנה, הלוקח אומר גדולה לקחתי, והלה אומר איני יודע, וזה בגדול. המוכר אומר קטן מכרתי, והלה אומר איני יודע, אין לו אלא קטן. זה אומר גדול וזה אומר קטן, ישבע המוכר שהקטן מוכר. זה

follow Sumchos. Rather, the burden of proof lies with the claimant and if the cow or the maidservant is on the property of the original owner then it is the buyer who is the claimant]. If he [the vendor] had two servants, one an adult and the other a child; or likewise two fields, one large and one small, [and the deal fell through] the purchaser claims; I bought the large one [and you owe me the money that I paid you for the large one], while the other declares; I do not know [i.e., he admits that he owes him some money, the question is how much, be it for the larger one or for the smaller one. This is a case of one admitting to a portion of the claim [מודה במקצת] so he must now swear, and since he says he doesn't know he can't swear and therefore, must pay as if] he acquired the larger one. If the vendor says: I sold the small one, and the other says: I do not know, he receives only the small one [since he doesn't deny the claim]. If [they made a deal and transferred the money, but agreed that either can cancel the deal without penalty up to a designated time and one did in fact, cancel the deal] one [the buyer] claims that it was the large one [and therefore, you must return to me the money for the large one], while the other says that it was the small one [that I sold and I only owe you money for the small], the vendor [admitting to a portion of the

רבנו עובדיה מברטנורא

ביד בנו ועבדו או שלוחו או ביד בנו ועבדו ושלוחו של משאיל, לא יצאת מרשותו של שואל עד שתבא ליד המשאיל, ואם נאנסה בדרך, חייב. אמר לו המשאיל שלחה לי, או שאמר השואל הריני משלחה וכו', ואמר לו המשאיל שלח, ושלחה ונאנסה בדרך, פטור. ומתניתין דוקא בשמחזירה בתוך ימי שאלתו שהוא חייב באונסיה. אבל אם החזירה לאחר ימי שאלתו, דין שומר שכר יש לו הואיל ונהנה ממנה ולא דין שואל, ואם שלחה ביד בנו ועבדו או שלוחו. בין שלו בין של משאיל, ונאנסה בדרך, פטור: ד המוכר שפחתו וילדה. דעבד כנעני נקנה בכסף, וכשנתן המעות נקנית לו השפחה בכל מקום שהיא. ואין ידוע אם עד שלא ילדה נתן הכסף והעובר שלו, או לאחר שילדה והולד של בעלים. אבל פרה אינה נקנית בכסף אלא במשיכה, וכיון דמשך מידע ידע אי ילדה כבר אי לא ילדה,

claim is a **מודה במקצת** and] must swear that he had sold the small one. If this one says: I do not know, and the other says: I do not know, they must divide. [this is according to Sumchos; the *halachah* does not follow Sumchos. Rather the burden of proof lies with

the one who is the claimant].

(5) If one sells his olive trees [to a neighbor, so that he should chop them down and use them] for their wood, [but did not specify when, and he neglected to chop them down] and they produced less than a quarter *log* [of] oil per *se'ah* [of olives], it belongs to the purchaser [since it is a negligible amount, the seller does not mind. However, where he told him to chop them down immediately, the oil, no matter how small in quantity, belongs to the seller]. But if they produced [olives yielding] a quarter *log* [of oil] per *se'ah*, one [i.e., the purchaser] claims; My olive trees produced them, while the other [the seller] claims; It was my land which caused it to grow, they must divide [if, however, the seller said; You may chop them down any time you wish, then even oil in greater quantity belongs to the purchaser]. If the river swept away a man's olive trees [together with a surrounding mound of earth, otherwise, it would be deemed as being planted anew and thus would be *orlah* the first three years, and no one could benefit from them] and deposited them in his neighbor's field [and there they produced olives and] one claims; My olive trees produced them, whereas the other claims; My

רבנו עובדיה מברטנורא

להכי איצטריך למתני המחליף, דעל ידי חליפין כיון שמשך האחד נקנה האחר בכל מקום שהוא, לפיכך אין ידוע אם ילדה אם לא ילדה: **יהלוקו**. ומתניתין סומכוס היא, ולית הילכתא כוותיה: זה **אומר גדול וזה אומר קטן**. זה אומר דמי עבד גדול וזה אומר דמי עבד קטן. דאילו עבד ממש. הא קיימא לן דאין נשבעין על העבדים. ועוד, מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו, ולא היה כאן מקום לשבועה: **ה המוכר זיתיו לעצים**. שיקץ אותן לשרפם, והשהה אותן בקרקע: **ועשו**. זיתים רעים שאין בסאה שלהם רביעית שמן: **הרי אלו של בעל הזיתים**. דבפחות מרביעית לא קפדי אינשי. ורביעית שאמר, חוץ מן ההוצאה שהוא מוציא במסיקתן ובעצירתן. ומתניתין בשמכר זיתיו על מנת לקוץ סתם. אבל אם אמר לו לקוץ מיד, אפילו פחות מרביעית לבעל הקרקע. ואם אמר לקוץ לכשתרצה, אפילו יותר מרביעית לבעל הזיתים: **וזה אומר ארצי גידלה יהלוקו**. בגמרא מוקי לה כגון ששטף נהר הזיתים עם גושיהן, דהיינו עם הקרקע שסביבותיהן שהן יכולים לחיות על ידו, ומפני כן הם פטורים מערלה. וכל שלש שנים הראשונות הוא דיחלוקו, דאע"ג דקרקע של זה מגדלן, מכל מקום אי לאו גושיהן לא הוי מצי אכיל מנייהו משום ערלה. אבל לאחר שלש שנים הכל

land caused them to grow, [the first three years] they divide [because even though it had grown in the latter's field, had it not been for the surrounding earth mounds of the original owner, it would be forbidden as *orlah*; however, after three years, the latter says I could have planted new trees myself and it would be permitted by now].

אומר ארצי גדלה, יחלקו: ו המשפיר בית לחברו בימות הגשמים, אינו יכול להוציא מן החג ועד הפסח, בימות החמה, שלשים יום. ובכרכים, אחד ימות החמה ואחד ימות הגשמים שנים עשר חדש. ובחגיות, אחד ערות ואחד כרכים, שנים עשר חדש. רבן שמעון בן גמליאל אומר, חנות של נחתומים ושל צבעים, שלש שנים: ז המשפיר בית לחברו, המשפיר חייב בדלת, בנגר, במנעול,

(6) If one rents a house to his neighbor in the winter [for a certain amount per month and did not discuss with him the length of the lease], he cannot evict him from the Festival [of Sukkot] until Passover [since it is difficult to find any vacancies during this time period. If he wants to evict him before Passover, he must let him know, while there still is] in the summer, thirty days [i.e., thirty days before Sukkot and we, therefore, may deduce, that if one wants to evict him during the summer, he needs thirty days' notice]. In large cities [where vacancies are rare], whether in summer or in winter, [the period of notification is] twelve months. However, regarding shops [where one issues merchandise on credit], whether in towns or in large cities, [he need not leave until] twelve months [after he received notice]. Rabban Shimon ben Gamliel says: A baker's shop and a dyer's shop [who issue credit for very long periods of time, need not leave until] three years [after he received notice].

(7) If one rents a house to his neighbor, the landlord must provide the door, door-bolt, lock, and everything which requires skilled labor [to fix, such as

רבנו עובדיה מברטנורא

לבעל הקרקע, דאמר ליה, אי אנא נטעי, לאחר שלש מי לא הוה אכילנא: ו המשפיר בית לחברו. סתם: בימות הגשמים אינו יכול להוציא מן החג ועד הפסח בימות החמה שלשים יום. כלומר, אם בא להוציא קודם הפסח צריך שיודיענו שלשים יום מימות החמה, דהיינו מט"ו באלול שמשם שלשים יום עד החג שהוא התחלת ימות הגשמים. ואם לא הודיענו מט"ו באלול, אינו יכול להוציא עד הפסח. וממילא שמעינן שהמשפיר בית סתם בימות החמה, צריך להודיעו שלשים יום קודם שיוציאו: ובכרכים. שהכל נמשכים שם לגור והבתים אין מצויין לשכור, צריך להודיעו י"ב חודש קודם יציאתו, בין בימות החמה בין בימות הגשמים. וכשם שמשפיר צריך להודיע, כך שוכר צריך להודיע, בעירות שלשים יום ובכרכים שנים עשר חודש. ואם לא הודיעו אינו יכול לצאת אלא נותן לו שכרו: של נחתומים ושל צבעים שלש שנים. מפני שהקיפן מרובה לזמן ארוך. והלכה

windows]. But that which does not require skilled labor is done by the tenant. The dung [which collected from animals who passed by the yard] belongs to the landlord [even though the tenant may use the yard, if he did not explicitly rent it as well, it still belongs to the owner], and the tenant is entitled only to that which issues from the oven or stove.

(8) If one rents a house to his neighbor for one year, and it was a leap year, the intercalation is in the tenant's favor [and he only pays for twelve months].

If he rents it by the month, and it was a leap year, the intercalation is in the owner's favor. [If he rents it by expressing the price, in yearly and monthly terms as] it once happened in Tzipori, that one rented a bathroom from his neighbor for twelve gold *dinarim* annually, at a gold *dinar* per month [on a leap year]; and the matter came before Rabban Shimon ben Gamliel and Rabbi Yose, who ordered them to divide the intercalated month [i.e., he paid for half of one month].

(9) If one rents a house to his neighbor [i.e., he shows him a house and says: I will rent you a house like this], and it caves in [within the period of the lease], he must provide him with another. If it was a small one, he cannot furnish him with a large one [the renter can say: I don't want a large house], if it was a large

רבנו עובדיה מברטנורא

כרבן שמעון בן גמליאל: ז' בנגר. שנועלין בו את הדלת ותוחבים אותו בקורת האסקופה: הזבל של בעל הבית. ובגון שנעשה זבל מתורי דאתו מעלמא. דאי מתורי דשוכר, הזבל של השוכר: היוצא מן התנור. אפר ונעשה זבל: ח' נתעברה לשוכר. לא ירבה לו שכר חודש, שהעיבור בכלל שנה; מעשה בצפורי. בגמרא פריך, מעשה לסתור, דהא רישא תנא או כולה דשוכר או כולה דמשכיר, ומייתי מעשה דיחלוקו. ומשני, חסורי מחסרא והכי קתני, ואם אמר לו ב"ב זהובים לשנה מדינר זהב לחודש, יחלוקו, דלא ידעינן אי תפוס לשון ראשון או לשון אחרון, ומעשה נמי וכו'. ואין הלכה כרשב"ג ור' יוסי. אלא הלך אחר פחות שבלשונות. דקרקע בחזקת מרה קיימא. לפיכך כולה למשכיר, בין שהיה לשון ראשון פחות בין שהיה לשון אחרון פחות: ט' חייב להעמיד לו בית. לימי שכירתו: גדול לא יעשנו קטן וכו'. והוא דהראה לו בית ואמר לו בית כזה אני משכיר לך. אבל העמידו על

ובכל דבר שמעשה אמן. אבל דבר שאינו מעשה אמן, השוכר עושהו. הזבל, של בעל הבית, ואין לשוכר אלא היוצא מן התנור ומן הכירים בלבד: ח' המשכיר בית לחברו לשנה, נתעברה השנה, נתעברה לשוכר. השכיר לו לחדשים, נתעברה השנה, נתעברה למשכיר. מעשה בצפורי באחד ששכר מרחץ מחברו בשנים עשר זהב לשנה, מדינר זהב לחדש, ובא מעשה לפני רבן שמעון בן גמליאל ולפני רבי יוסי, ואמרו יחלקו את חדש העבור: ט' המשכיר בית לחברו ונפל, חייב להעמיד לו בית. היה קטן, לא יעשנו גדול, גדול, לא יעשנו קטן. אחד,

one, he cannot furnish him with a small one. If it was one house, he cannot offer him two instead; if two, he cannot offer one. He may neither

לֹא יַעֲשֶׂנוּ שְׁנַיִם, שְׁנַיִם, לֹא יַעֲשֶׂנוּ אֶחָד. לֹא יִפְתֹּחַ מִהַחֲלוּנוֹת וְלֹא יוֹסִיף עָלֵיהֶן, אֶלֶּא מִדְּעַת שְׁנֵיהֶם:

diminish nor increase the number of windows, except by common agreement. [If, however, he said; I am renting you this house and it then collapses, he need not supply another.]

רבנו עובדיה מברטנורא

הבית ואמר לו בית זה אני משכיר לך, ונפל, אינו חייב לבנותו. ואם אמר לו בית סתם, יעמיד לו מקום שיקרא בית, בין גדול בין קטן: